

Riktlinjer för säkerhetskyddsarbetet i Gävle kommun

Typ av dokument: Riktlinje

Överordnat dokument: Säkerhetspolicy

Fastställt av: Biträdande säkerhetsskyddschef

Datum: 2024-07-12

Diarie- eller ärendenummer: 24KS329

Revideringshistorik: Skriv här.

Dokumentet gäller för: Gävle kommun

Dokumentägare: Säkerhetsskyddschef och biträdande säkerhetsskyddschef

Dokumentansvarig: Säkerhetsskyddschef och biträdande säkerhetsskyddschef

Innehåll

Inledning.....	5
Syfte	5
Revidering.....	5
Lagstiftningen bakom	6
Sveriges säkerhet	6
Totalförsvaret och säkerhetsskydd	6
Säkerhetsskyddsklassificering	7
Vad har Gävle kommun för uppgifter som kan omfattas av säkerhetsskydd?	7
Säkerhetsskyddsanalys	8
Säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter	8
Säkerhetsskyddets olika delar	8
Personalsäkerhet.....	9
Fysisk säkerhet.....	9
Informationssäkerhet	9
Dimensionerande antagonistiska förmågor (DAF)	10
Säkerhetsskyddad upphandling	10
Säkerhetsskyddsavtal	10
Tidigare sekretesslagstiftning.....	11
Ansvarsfördelning och organisation	11
Förutsättningar i Gävle kommun	12
Mandat.....	12
Säkerhetsskyddets roll	13

Inledning

I Gävle kommuns säkerhetspolicy står det; "I säkerhetsarbetet ingår de krav som är lagstadgade, så även kommunkoncernens planerande för kriser och höjd beredskap samt säkerhetsskydd." Således är säkerhetsskyddet en prioriterad verksamhet som ska bedrivas och genomsyra kommunens arbete.

Säkerhetsskydd är ett system av skyddsåtgärder som syftar till att skydda information och skyddsvärda verksamheter från påverkan och skada från aktörer som vill Sverige illa. Säkerhetsskydd är en del av arbetet med totalförsvaret.

Säkerhetsskyddslagen föreskriver i §1 1.kap att bestämmelserna i lagen gäller "*den som till någon del bedriver verksamhet som är av betydelse för Sveriges säkerhet eller som omfattas av ett för Sverige förpliktande internationellt åtagande om säkerhetsskydd (säkerhetskänslig verksamhet).*" Gävle kommun omfattas av bestämmelserna i säkerhetsskyddslagen, tillhörande förordning och föreskrifter.

För att säkerhetsskyddslagens bestämmelser ska aktualiseras ska verksamheten/informationen vid ett röjande eller liknande innebära en skada för *Sveriges säkerhet*. Det handlar således generellt inte om en skada på enskild kommun. Dock kan skadan på den enskilda kommunen röra en sådan verksamhet som är av nationell betydelse på ett sådant sätt att Sveriges säkerhet kan anses vara hotat.

Syfte

Denna riktlinje syftar till att skapa ramar för säkerhetsskyddsarbetet i Gävle kommun. Riktlinjen kommer efter hand kompletteras med rutiner och/eller instruktioner för specifika delar i säkerhetsskyddsarbetet varefter dessa utarbetas, exempel på sådan rutin är Rutin för hantering av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter.

Revidering

Framtida revidering av Riktlinjer för säkerhetsskyddet genomförs av säkerhetsskyddschef och biträdande säkerhetsskyddschef vid behov. Fastställande av rutiner för säkerhetsskyddsarbetet genomförs av säkerhetsskyddschef och biträdande säkerhetsskyddschefer vid behov.

Lagstiftningen bakom

Arbetet med säkerhetsskydd regleras huvudsakligen i;

- Säkerhetsskyddslag (2018:585)
- Säkerhetsskyddsförordning (2018:658)
- Polismyndighetens Författningssamling – Säkerhetspolisens föreskrifter om säkerhetsskydd (PMFS 2022:1)

Utöver ovan nämnda lagstiftning finns det lagar och förordningar som aktualiseras i samband med arbetet kring säkerhetsskyddet, exempel på dessa är Offentlighets- och sekretesslag (2009:400) och Skyddslag (2010:305). För att ge tydligare styrningar utifrån föreskrifterna har Säkerhetspolisen publicerat en vägledning för säkerhetsskydd i sex delar. Vägledningen täcker samtliga områden av säkerhetsskyddet och finns att hämta på Säkerhetspolisens hemsida.¹

Sveriges säkerhet

Begreppet Sveriges säkerhet är inte definierat i detalj. Säkerhetspolisen har i sin vägledning uttryckt följande;

Uttrycket Sveriges säkerhet tar alltså sikte på sådant som är av grundläggande betydelse för Sverige. I detta ingår bland annat det militära och civila försvaret, den nationella ekonomin, de brottsbekämpande myndigheterna, domstolarna och sådana leveranser av exempelvis livsmedel, elkraft, dricksvatten och drivmedel som är nödvändiga för samhällets funktionalitet på nationell nivå.²

Det är således upp till kommunen själv, efter informationsinhämtning från statliga och regionala myndigheter, att bestämma vad inom kommunen som faller inom ramarna för "Sveriges säkerhet".

Totalförsvaret och säkerhetsskydd

¹ Säkerhetspolisen. Vägledningar inom säkerhetsskydd. 2019.
<https://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2019-06-17-vagledningar-inom-sakerhetsskydd.html> (hämtad 2022-01-05)

² Säkerhetspolisens Vägledning i säkerhetsskydd, Introduktion till säkerhetsskydd, s.16

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap definierar totalförsvaret som all verksamhet som behövs för att förbereda Sverige för krig. Totalförsvaret består av militärt försvar och civilt försvar.³ Det civila försvaret består av hela samhällets samlade verksamheter (kommuner, regioner, statliga och regionala myndigheter, privata företag och frivilligorganisationer etc.). Det militära försvaret består av Försvarsmakten och övriga försvarsmyndigheter. Kommuner är en del av det civila försvaret och säkerhetsskydd är en del i arbetet med civilt försvar. Kommuner behöver bedriva ett arbete med säkerhetsskydd för att kunna uppnå målen med det civila försvaret. Detta genom att säkerställa sekretessen runt arbetet med civilt försvar och att information inte faller i antagonistens händer. Kommuner kan exempelvis vara ansvariga för dricksvattenproduktion och elproduktion som kan vara viktiga för Sveriges säkerhet.

Säkerhetsskyddsklassificering

Säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter ska delas in i säkerhetsskyddsklasser utifrån den skada som ett röjande av uppgiften kan medföra för Sveriges säkerhet.

Indelningen i säkerhetsskyddsklasser ska göras enligt följande:

1. kvalificerat hemlig vid en synnerligen allvarlig skada,
2. hemlig vid en allvarlig skada,
3. konfidentiell vid en inte obetydlig skada, eller
4. begränsat hemlig vid ringa skada.

Vad har Gävle kommun för uppgifter som kan omfattas av säkerhetsskydd?

För Gävle kommun kan uppgifter som omfattas av säkerhetsskyddsbestämmelserna vara exempelvis planläggning, utvärderingar, kartmaterial och sammanställningar. Detta gäller såväl den egna verksamheten som uppgifter som delges Gävle kommun från andra aktörer. Även säkerhetskänslig verksamhet kan bedrivas inom Gävle kommun. Var, i vilken omfattning och vilken typ av säkerhetskänsliga uppgifter och/eller säkerhetskänslig verksamhet som finns i Gävle kommun identifieras i en säkerhetsskyddsanalys. Säkerhetsskyddsanalysen skall hållas uppdaterad och

³ Myndigheten för samhällsskydd och beredskap. Totalförsvaret och civilt försvar. 2021. <https://www.msb.se/sv/amnesomraden/krisberedskap--civilt-forsvar/totalforsvar-och-civilt-forsvar/> (hämtad 2021-10-21)

revideras vid behov, dock minst vartannat år. Säkerhetsskyddsanalysen är sekretessbelagd enligt Offentlighets- och sekretesslagen.

Säkerhetsskyddanalys

Kommunen är skyldig att ta fram en säkerhetsskyddsanalys⁴. Säkerhetsskyddsanalysen kan i sin enklaste form brytas ner till tre huvudfrågor;

- Vad ska skyddas – vilka skyddsvärden finns?
- Mot vad ska det skyddas? – vilka är hoten? Här definieras hotbilden i en så kallad dimensionerande antagonistiska förmågor (DAF).
- Hur ska det skyddas? – vilka åtgärder ska vidtas för att skydda mot hoten som identifierats?

Säkerhetsskyddsanalysen ska resultera i en säkerhetsskyddsplan där det som minst ska framgå vilka säkerhetsåtgärder som behöver vidtas, vem som ansvarar för detta och en tidplan för genomförandet. Förvaltningsorganisationen ska analyseras för att se om det finns någon säkerhetskänslig verksamhet som behöver omfattas av säkerhetsskyddet. Bolag och förbund (respektive organisationsnummer) ansvarar för egen säkerhetsskyddsanalys. Det är säkerhetsskyddschef med stöttning av biträdande säkerhetsskyddschef(er) och primärkommunens olika verksamheter som ska ta fram analysen.

Säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter

Säkerhetspolisen definierar säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter såhär; ”uppgifter som inom offentlig verksamhet är säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter är sådana uppgifter som rör säkerhetskänslig verksamhet och som därför omfattas av sekretess enligt offentlighets- och sekretesslagen (2009:400).”

Säkerhetsskyddets olika delar

⁴ Sveriges riksdag. Säkerhetsskyddslag (2018:585). 2021.
https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/sakerhetsskyddslag-2018585_sfs-2018-585 (hämtad 2022.01-05)

För att den säkerhetskänsliga uppgiften eller verksamheten ska kunna ges ett fullgott skydd kan säkerhetsskyddet brytas ner till tre huvudområden;

Personalsäkerhet

Personalsäkerhet innebär att endast personer som anses pålitliga ur säkerhetssynpunkt ska ges tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och/eller säkerhetskänslig verksamhet. Personalsäkerheten ska också säkerställa att den som deltar i sådan verksamhet har tillräckliga kunskaper om säkerhetsskydd. En del i detta är att placera befattningshavare i säkerhetsklass när behov föreligger. Detta innebär att genomgå en säkerhetsintervju med säkerhetsskyddsorganisationen, samt en registerkontroll hos Säkerhetspolisen. Placering i säkerhetsklass bestäms av säkerhetsskyddschefen i samråd med befattningshavarens chef, detta avser såväl nu anställd personal som vid nyrekryteringar. Det finns tre säkerhetsklasser som en person kan placeras i; klass 1, 2 och 3. Kommunen ska placera personer i lägsta möjliga klass, detta för att förhindra för stora intrång i den personliga integriteten för de personer som prövas.

Fysisk säkerhet

Fysisk säkerhet (tillträdesbegränsning) ska förhindra att obehöriga får tillträde till områden, byggnader och andra anläggningar eller objekt där de kan få tillgång till säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter eller där säkerhetskänslig verksamhet i övrigt bedrivs. Fysisk säkerhet ska också förebygga/förhindra skadlig inverkan på dessa områden, byggnader, objekt eller anläggningar.

Informationssäkerhet

Informationssäkerheten ska förebygga att säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter (tidigare benämnt *hemliga uppgifter*) obehörigen röjs, ändras, görs otillgängliga eller förstörs. Informationssäkerhet ska också förebygga skadlig inverkan på uppgifter och informationssystem som gäller/behandlar säkerhetskänslig verksamhet. Detta handlar exempelvis om hur denna typ av information/uppgifter får förvaras och hur den får kommuniceras. Kraven på informationssäkerheten i säkerhetsskyddssammanhang är högre än den ordinarie informationssäkerheten. Detta kan ses som ett extra steg i en trappa, där den vardagliga informationssäkerheten ska utgöra grunden.

Dimensionerande antagonistiska förmågor (DAF)

Med DAF avses en beskrivning av de antagonistiska förmågor som vissa säkerhetsskyddsåtgärder ska dimensioneras utifrån, oavsett om de motsvaras av något identifierat säkerhetshot mot den säkerhetskänsliga verksamheten eller inte. DAF utgör ett underlag för att långsiktigt dimensionera säkerhetsskyddet. För att säkerhetsskyddet ska bli heltäckande och komplett krävs ett system av åtgärder. Säkerhetsskyddet ska inte ses ensamt, utan ofta finns det åtgärder som redan vidtagits eller som vidtas för att skapa skydd och säkerhet mot andra händelsetyper. Det kan exempelvis handla om lås och larm i vardagen för att förhindra att obehöriga får tillgång till en byggnad. Dessa åtgärder kan även ha en säkerhetsskyddshöjande effekt, även om det kan behöva tillföras fler åtgärder för att säkerhetsskyddet ska bli komplett. DAF ändras och därför behöver även säkerhetsskyddet vara adaptivt. Det som var ett fungerande skydd idag är inte nödvändigtvis tillräckligt skydd imorgon.⁵

Säkerhetsskyddad upphandling

Vid vissa upphandlingssituationer kan kravet på *säkerhetsskyddad upphandling med säkerhetsskyddsavtal* (SUA) aktualiseras. SUA är ett verktyg för att säkerställa att skyddsvärden som finns i verksamheten fortsatt får samma skydd även om en entreprenör/konsult anlitas för visst arbete och därmed får tillgång till säkerhetskänsliga uppgifter eller säkerhetskänslig verksamhet. Det avser upphandling av såväl varor som tjänster. När ett SUA-avtal ska ingås innebär det en fördröjning i upphandlingsprocessen, det är därför av vikt att tidigt identifiera projekt och enskilda upphandlingar där kraven på SUA-upphandling kan förekomma. Gävle kommun har flera medarbetare som är utbildade i hur en SUA-upphandling ska gå till.

Säkerhetsskyddsavtal

En verksamhetsutövare som avser att genomföra en upphandling, ingå ett avtal eller inleda en samverkan eller ett samarbete med en annan aktör ska ingå ett säkerhetsskyddsavtal med aktören, om aktören genom förfarandet kan få tillgång till

1. säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter i säkerhetsskyddsklassen konfidentiell eller högre, eller

⁵ Säkerhetspolisen, Säkerhetshot och dimensionerande antagonistiska förmågor. 2023. [Säkerhetshot och DAF - Säkerhetspolisen \(sakerhetspolisen.se\)](https://www.sakerhetspolisen.se) (hämtad 2023-07-20)

2. annan säkerhetskänslig verksamhet av motsvarande betydelse för Sveriges säkerhet. ^{Sid 10(13)}

Det går även att ingå så kallade säkerhetsskyddsöverenskommelser med en annan aktör för information gällande säkerhetsskyddsklassen begränsat hemlig. Detta är inte ett måste, men kan tydliggöra hur samverka med en annan organisation gällande säkerhetsskydd på lägre nivå, ska hanteras.

Tidigare sekretesslagstiftning

Sekretesslag 1980:100 gällde fram till att dagens Offentlighets- och sekretesslag togs fram år 2009. Således kan det finnas sekretessbelagda handlingar som är äldre än år 2009 tillgängliga. Dessa kan vara stämplade som **Hemlig** som var den enda sekretessgrunden som fanns i Sekretesslagen från 1980. Hemlig då betyder inte nödvändigtvis samma sak som Hemlig-stämpeln betyder idag. Det går således inte att säga att ett dokument som är äldre än 2009 och som har Hemlig stämpeln ska ha den sekretessgrunden idag. Således behöver sekretessmarkeringen på äldre dokument revideras för att anpassas efter dagens sekretessgrunder (begränsat hemlig, konfidentiell, hemlig, kvalificerat hemlig). Dock är det viktigt att dokumentet hanteras som ett säkerhetsskyddsklassificerat dokument tills det helt avhemligas (om den möjligheten finns). Ett säkerhetsskyddsklassificerat dokument omfattas generellt av sekretess i sjuttio år.

Ansvarsfördelning och organisation

Säkerhetsskyddslagen pekar på att verksamhetsutövaren ansvarar för säkerhetsskyddet i sin verksamhet. "Den som till någon del bedriver säkerhetskänslig verksamhet (verksamhetsutövare) ska utreda behovet av säkerhetsskydd (säkerhetsskyddsanalys). Säkerhetsskyddsanalysen ska dokumenteras. Med utgångspunkt i analysen ska verksamhetsutövaren planera och vidta de säkerhetsskyddsåtgärder som behövs med hänsyn till verksamhetens art och omfattning, förekomst av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter och övriga omständigheter. Verksamhetsutövaren ska även kontrollera säkerhetsskyddet i den egna verksamheten, anmäla och rapportera sådant som är av vikt för säkerhetsskyddet

och i övrigt vidta de åtgärder som krävs enligt denna lag.”⁶ Således är det säkerhetsskyddschef och biträdande säkerhetsskyddschef som tar fram säkerhetsskyddsanalys och som ska följa upp arbetet med säkerhetsskydd, men respektive medarbetare ska känna till säkerhetsskydd och hur sådan information ska hanteras. Alla anställda ska följa de rutiner som finns för säkerhetsskydd och säkerhetsskyddsklassificerade handlingar.

Tillsynsmyndighet för säkerhetsskyddet i Gävle kommun är Länsstyrelsen i Stockholms län. Sanktionsavgiften för en kommun som brister i sitt säkerhetsskyddsarbete kan uppgå till 10 000 000kr.

Förutsättningar i Gävle kommun

Ansvaret för säkerhetsskyddet följer ansvaret i linjeverksamheten – med verksamhetsansvar följer säkerhetsskyddsansvar liksom det ordinarie säkerhetsansvaret. Dock är det Säkerhetsskyddschef och biträdande som tillsammans med verksamhetschef beslutar om verksamheten omfattas av säkerhetsskyddbestämmelser. Vid starten av nya projekt eller när ett nytt dokument ska påbörjas ska projektledaren eller författaren alltid göra en sekretessbedömning. Detta gäller alla projekt eller dokument som tas fram i kommunen.

Mandat

En befattningshavare ska kunna teckna kommunstyrelsen som myndighet i säkerhetsskyddsfrågor. Vem denna är ska framgå av delegationsordning. I Gävle kommun är det säkerhetsskyddschef och biträdande säkerhetsskyddschefer som har det mandatet enligt delegationsordning.

Enligt 2.kap §7 Säkerhetsskyddslag (2018:585) skall det, om det inte är uppenbart obehövt, finnas en säkerhetsskyddschef som kontrollerar att säkerhetsskyddsarbetet bedrivs i enlighet med gällande regelverk. Säkerhetsskyddschefen ska vara direkt underställd myndighetens chef. I Gävle kommun är säkerhetschefen tillika säkerhetsskyddschef. I säkerhetsskyddsfrågor svarar säkerhetsskyddschefen direkt till kommundirektören. Som stöd för säkerhetsskyddsarbetet ska säkerhetsskyddschefen ha en säkerhetsskyddsorganisation. Säkerhetsskyddsorganisationen ska som minst

⁶ Säkerhetsskyddslag (2018:585)

bestå av en ersättare/biträdande säkerhetsskyddschef, samt en person i varje sektor/bolag/förbund som inte har egen säkerhetsskyddsorganisation (tillikabefattning) som har till uppgift att stötta verksamheten i säkerhetsskyddsarbetet. Sid 12(13)

Säkerhetsskyddschefen leder säkerhetsskyddsarbetet genom rutiner och instruktioner samt uppföljning och kontroll av efterlevnad. Utförandet av säkerhetsskyddet åvilar verksamheten. Säkerhetsskyddschefen stöttar koncernen i säkerhetsskyddsfrågor och utövar tillsyn över säkerhetsskyddet, men respektive verksamhet ansvarar för att säkerhetsskyddet är acceptabelt i sin verksamhet (om behov av säkerhetsskyddsåtgärder finns).

Gällande delägda kommunala bolag och förbund är inriktningen att dessa ska hålla med egen säkerhetsskyddsorganisation. Detta med anledning av den förmodade aggregering som kan komma av att bolaget är verksamt i flera kommuner eller organisationer. Gävle kommuns säkerhetsskyddschef kan med fördel ingå i säkerhetsskyddsorganisationen i delägda bolag och/eller förbund så som biträdande säkerhetsskyddschef, detta för att skapa synergier och samordningsvinster inom säkerhetsskyddsarbetet. Gävle kommuns säkerhetsskyddsorganisation ska regelbundet samverka med övriga säkerhetsskyddsorganisationer i koncernen för att gemensamt utveckla säkerhetsskyddet.

Säkerhetsskyddets roll

För att kunna bedriva ett effektivt säkerhetsskyddsarbete krävs att de verksamheter inom organisationen, där säkerhetskänsliga uppgifter förekommer eller säkerhetskänslig verksamhet bedrivs, har god kunskap om säkerhetsskydd. Härvid blir säkerhetsskyddsorganisationens roll central, dels genom att fungera som internt sakkunniga och dels genom att säkerställa att de som behöver får den utbildning som behövs för att säkerhetsskyddet ska fungera tillfredsställande.

Utöver vad som ovan nämnts ankommer det på säkerhetsskyddsorganisationen att svara för bland annat;

- Rådgivning och stöd i säkerhetsskyddsfrågor.
- Säkerhetsprövningar (säkerhetsintervjuer, begäran om registerkontroll).

- Kontroll och uppföljning av säkerhetsskyddet (hantering, förvaring, efterlevnad^{Sid 13(13)} m.m.)
- Genomförandet av säkerhetsskyddsanalys (övergripande nivå). Ej för bolag och förbund.
- Framtagande och fastställande av säkerhetsskyddsplan. Ej för bolag och förbund.
- Framtagande och implementering av rutiner/instruktioner och interna bestämmelser gällande säkerhetsskydd.
- Incidentrapportering gällande säkerhetsskyddsincidenter.
- Kontakter mot externa aktörer i frågor rörande säkerhetsskydd.
- Signalskyddstjänst (i förekommande fall/vid behov).

Gävle kommun har tillgång till det av Försvarmakten godkända kryptosystemet Signe. Signe kan hantera information upp till nivån begränsat hemlig. Systemet kan användas för att ta emot eller skicka säkerhetsskyddsklassificerad information. Kommunens signalskyddsorganisation (säkerhetsskyddschef och biträdande säkerhetsskyddschefer) vet hur denna används.

Säkerhetsskyddschef ska kalla säkerhetsskyddsorganisationen till möte minst en gång per år för att gå igenom säkerhetsskyddet, inträffade incidenter och vilka åtgärder som ska genomföras kommande år.